

ПРОБЛЕМИ АКТИВІЗАЦІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Федорчук І.В., викладач
економічного факультету
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини

Постановка проблеми. Основним чинником розвитку економічних систем в сучасних умовах є інновації, тому для національної економіки залишається важливим завданням – розвиток внутрішніх процесів на інноваційній основі. Наявність інноваційної складової у виробництві підвищить конкурентоспроможність конкретної фірми і економіки в цілому, а також обсяги виробництва та експорту. Водночас від інноваційності економічного розвитку залежить роль і місце країни у світовій економічній системі, стабільність і рівень розвитку національної економіки на даному етапі і в майбутньому.

Аналіз останніх досліджень. Теоретичні засади дослідження інноваційної діяльності були розроблені у працях не тільки Й. Шумпетера, а й інших відомих вчених, наприклад: Н. Краснокутська, С. Покропивний, Р. Фатхутдінов, Є. Лісна. Однак чимало питань удосконалення організаційно-економічного механізму активізації інноваційної діяльності підприємств потребують додаткового дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз факторів впливу на активізацію інноваційної діяльності підприємств України, виявлення проблем щодо активізації інноваційної діяльності та наведення можливих шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність» *інноваційна діяльність* — це діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг. У процесі інноваційної діяльності наукові дослідження,

винаходи перетворюються у технологічні процеси, під час яких створюються нові продукти [1].

Введення та реалізація інновацій у діяльність підприємства — досить клопітка праця, яка потребує організаторських здібностей. Інноваційна діяльність у повному обсязі є комплексною, системною і охоплює такі види роботи, як пошук ідей, ліцензій, патентів, кадрів, організацію дослідницької роботи, інженерно-технічна діяльність, що об'єднує винахідництво, раціоналізацію, конструювання, створення інженерно-технічних об'єктів, інформаційну та маркетингову діяльність [2].

Вперше термін «інновація» був введений в науку на початку ХХ ст. австрійським ученим Й. Шумпетером. Цю категорію він розумів як зміну технології процесу виробництва та як комерційне впровадження нової продукції чи нових засобів виробництва.

Як зазначає Є. Лісна, «інноваційна діяльність складається з набору різних видів діяльності. Віднесення того чи іншого виду діяльності до інноваційної визначається інноваційністю його цільової настанови» [3]. Це означає, що інноваційна діяльність підприємства не існує сама по собі, вона є сукупністю різноманітних видів діяльності підприємства (організаційної, науково-дослідницької, технологічної, фінансової, комерційної).

Інноваційна діяльність, за С. Покропивним, - це процес, спрямований на розроблення й реалізацію результатів закінчених наукових досліджень і розробок або інших науково-технічних досягнень у новий чи вдосконалений продукт, реалізований на ринку, у новий чи вдосконалений технологічний процес, використовуваний у практичній діяльності, а також пов'язані з цим додаткові наукові дослідження й розробки [4].

У своїх працях Р. Фатхутдінов інноваційну діяльність розуміє як діяльність, спрямовану на використання й комерціалізацію результатів наукових досліджень і розробок для розширення й відновлення номенклатури та поліпшення якості продукції, що випускається (товарів, послуг),

удосконалювання технології їхнього виготовлення з наступним упровадженням і ефективною реалізацією на внутрішньому й закордонному ринках [5].

Інновації - нововведення в галузі технологій, організації праці та управлінні, що виникають унаслідок здійснення наукової діяльності.

Державне регулювання інноваційної діяльності здійснюється шляхом:

- визначення і підтримки пріоритетних напрямів інноваційної діяльності державного, галузевого, регіонального та місцевого рівнів;
- формування й реалізації державних, галузевих, регіональних та місцевих програм;
- створення нормативно-правової бази та економічних механізмів для підтримки виконання інноваційних проектів;
- встановлення пільгового оподаткування суб'єктів інноваційної діяльності;
- підтримки функціонування і розвитку сучасної інноваційної інфраструктури.

Активізація інноваційної діяльності – інтеграція в сучасні умови ефективного розвитку інноваційного ринку та підтримання високого рівня конкурентоспроможності на внутрішніх і зовнішніх ринках шляхом постійного впровадження технічних та технологічних новинок. Важливим при проведенні інноваційної діяльності на підприємстві є вибір її напрямку, тобто чи інновація буде продуктивною, чи технологічною.

Доцільно зазначити, що найбільш поширеними галузями, в яких застосовують інновації в Україні, є медична галузь, авіабудівна, машинобудівна, суднобудівна, нафтова, сільськогосподарська, хімічна, промислова, скляна, електротехнічна та металургійна.

Негативним фактором є те, що на сьогодні не вкладаються кошти у рекламу інноваційної діяльності. Це спричинене нестачею фінансових ресурсів у сфері інновацій, які б могли покрити витрати на маркетингові дослідження.

На сьогодні великі компанії не займаються розробками інновацій. Вони залучають їх ззовні. Генерацією ідей займаються невеликі компанії, адже для

гігантів така діяльність є ризиковою. Таким чином компанії мають певну кількість інноваторів, розкиданих у всьому світі. Своєю чергою інноватори намагаються зробити все можливе, щоб великі компанії залучили їхні ідеї у виробництво певної продукції чи надання послуг.

Фактори впливу на активізацію інноваційної діяльності підприємств наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Фактори впливу на активізацію інноваційної діяльності підприємств України

Фактори впливу на активізацію інноваційної діяльності	Проблеми, які перешкоджають активізуванню інноваційної діяльності
Макроекономічні фактори:	
Органи державної влади	1. Відсутність системного управління інноваційною діяльністю самою державою. 2. Нестача стимулювання з боку регіональних органів влади інноваційної діяльності підприємств і організацій.
Законодавчі акти	1. Відсутність в Україні цілісної нормативно-правової бази, яка б регулювала ведення та активізацію інноваційної діяльності на підприємствах.
Мікроекономічні фактори:	
Споживачі	1. Недостатнє інформування споживачів про продукти інноваційної діяльності. 2. Існує невизначений попит на інноваційні товари або послуги.
Ресурси	1. Наявність морально застарілого і фізично зношеного обладнання. 2. Коефіцієнт оновлення обладнання, за експертними оцінками,
Працівники	1. Наявність тенденції до зменшення науковців та інженерів, які займаються інноваціями. 2. Погіршення вікової структури дослідників з кожним роком.

Отже, на макроекономічному рівні існує неузгодженість дій у сфері управління інноваційною діяльністю. Це призводить до втрати людських та фінансових ресурсів, що негативно впливає на процес активізування інноваційної діяльності підприємства.

Суттєво на активізацію інноваційної діяльності на мікроекономічному рівні впливає розмір підприємства: якщо підприємство намагається бути постійно активним у виконанні НДР і, як наслідок, інноваційно-активним, йому треба мати необхідну чисельність персоналу. Значна частина технічних продуктів вимагає довгих років досліджень, а більшість малих і середніх підприємств не в змозі тримати у своєму штаті працівників, які б займалися лише виконанням НДР і працювали б неповний робочий день.

Ще однією проблемою є те, що на багатьох ринках існує дуже жорстка конкуренція і цикл виробництва скорочується. Деякі ринки насичуються, і досить важко безперервно знаходити нові ідеї для виробництва нової продукції або послуг.

На підставі аналізу факторів впливу на активізацію інноваційної діяльності підприємств України та виявлення проблем, які перешкоджають такому активізуванню, доцільно запропонувати шляхи їх вирішення на різних рівнях управління.

На мікрорівні:

1. Прискорення використання або впровадження (іноді і на безприбуткових засадах) нововведень на засадах програм мотивування працівників.
2. Створення «бюджету інноваційної діяльності» з метою залучення інвесторів для проведення інноваційного оновлення виробництва.
3. Цілеспрямована підготовка кадрів високої кваліфікації для високотехнологічних галузей, а також менеджерів інноваційної діяльності.
4. Проведення маркетингових досліджень для виявлення попиту на товари інноваційної діяльності та донесення інформації про продукти до споживачів.

На макрорівні:

1. Вдосконалення нормативно-правової бази для забезпечення розвитку інноваційної системи України.
2. Створення механізмів державного стимулювання інноваційної активності підприємств, а також застосування інноваційного стимулу на

суб'єкти господарювання через введення санкцій на випуск застарілої продукції, використання неефективних ресурсо- й енергоємних та екологічно небезпечних технологій.

Висновки. Ефективна активізація інноваційної діяльності дасть змогу забезпечити не лише конкурентоспроможність окремих підприємств, які займаються інноваціями, але і стимулювати зростання економіки держави загалом. Однак в ході дослідження виявлено низку факторів, які негативно впливають на активізування інноваційної діяльності підприємств. Нами запропоновано фактори впливу розглядати на макрорівні та на макрорівні, що дозволяє розробити заходи усунення негативного впливу у відповідності до повноважень різних рівнів управління.

Зазначені заходи дадуть змогу сформувати сприятливий інноваційний клімат, задіяти всі необхідні механізми та стимули для підвищення зацікавленості підприємств у впровадженні наукомістких технологій.

Література

1. Про інноваційну діяльність [Електронний ресурс]: Закон України № 36 від 04.07.2002 р. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
2. Краснокутська Н. В. Інноваційний менеджмент: навч. посіб. / Н. В. Краснокутська. – К.: КНЕУ, 2003. – 504 с.
3. Лисна Е. Б. Регулирование инновационной политики и инновационной деятельности законодательством России и ряда других стран СНГ//Лисна Е. Б. // Инновации. – 2007. – № 8. – с. 40 – 46.
4. Покропивний С. Ф. Інноваційний менеджмент у ринковій системі господарювання / С. Ф. Покропивний // Економіка України.–1995.– № 2.– с. 24.
5. Фатхутдинов Р. А. Інноваційний менеджмент: підруч. для студ. вуз. за фахом і напрямком «Менеджмент» / Р. А. Фатхутдинов. – М.: Бізнесшкола «Інтел-Синтез», 1998. – с. 25.
6. Наукова та інноваційна діяльність в Україні: стат. зб. / Державний комітет статистики України. – К.: Інформ.-вид. центр Держкомстату України, 2013. – 305 с.

